nus. At plures alios docuerunt errores qui ab aliis Patribus et a tota Ecclesia fuerunt proscripti. Etiamsi ergo purum *materialismum* a nobis impugnatum docuissent, quod evidenter falsum esset; ipsorum testimonium contra nos invocari non posset. Ergo, etc. Vide cardinalem de la Luzerne. *Dissertation sur la spiritualité de l'âme.*

R. 3°. *Nego min.* Homines enim facile decipi possunt circa rem sensibus imperviam ad quam natura non impellimur : atqui natura non impellimur ad pronuntiandum quid sit natura substantiæ cogitantis; sola discussione id attingere possumus. Ergo, etiamsi per aliquod tempus in hoc speculative erravissent ipsimet docti, eorum consensus non esset argumentum veritatis.

Inst. Apud universas gentes et in omnibus linguis principium in nobis cogitans per voces rem corpoream significantes exprimitur, scilicet, per *spiritum* qui significat *ventum*, *halitum*, *respirationem*, per *animum* et *animam* a voce græca ἄνεμος, idem significante : ergo omnibus semper persuasum fuit principium cogitans esse aliquid corporeum.

R. Nego conseq. Quotidie enim eædem voces duplicem habent sensum, videlicet, litteralem et metaphoricum. Res omnino incorporeæ per metaphoras aliasque figuras eleganter exprimuntur. Voces autem *spiritus*, *animus* et *anima* litteraliter significant præsentiam substantiæ cogitantis quæ per halitum et respirationem manifestantur; aptissime ergo usurpatæ sunt ad ipsam nominandam; nec ullo modo inde concludi potest populos credidisse animam esse corpoream. Ergo, etc.

Obj. 8°. Nullam habemus ideam substantiæ incorporeæ: ergo est nomen sine re. Ita auctor operis jam citati, *le Système de la nature*, 1re part., c. 7.

R. Nego ant. Nihil enim clarius novimus quam proprias cogitationes nostras : atqui demonstramus cogitationes nostras in subjecto composito residere non posse; hinc merito inferimus existere subjectum incorporeum, cujus plurimas proprietates novimus : hoc autem sufficit ut ipsius existentiam affirmemus. Quid sit ejus natura,

ignoramus; quid sit essentia materiæ, non melius intelligimus. Unde materialistæ substantiam spiritualem rejiciunt, quia eam sibi repræsentare non possunt; et immaterialistæ existentiam corporum negant, quia relationem inter ideas et extentionem realiter existentem non percipiunt. Verum multo sapienti philosopho dignius est facta colligere, existentias per effectus ostensas admittere, quamvis naturas et modos explicare non valeat.

Præcipuas objectiones incredulorum percurrimus, eas sine ulla imminutione exposuimus, et nulla cum demonstrationibus nostris directe pugnat. Quam ergo lugenda conditio hominum qui, tam debilibus argutiis innixi, excellentem naturam suam deprimunt, et similes vel deteriores belluis sese constituunt!

SCHOLIUM.

Cartesiani et Lockiani acriter disputarunt circa mentis humanæ naturam. Priores dicebant eam cogitare essentialiter, ab nomine cogitationis intelligentes ideam, sensationes et quascumque affectiones, contendebantque nos habere ideam claram sive ipsius mentis, sive facultatum illius.

Posteriores vero negabant nos talem habere ideam. Juxta eos, mens, e manibus Creatoris exiens, est velut *tabula rasa*, verum et falsum suscipere potest, et non nisi per sensum intimum, tum ipsa, tum ipsius operationes nobis innotescunt.

Nos autem æstimamus 1° mentem sui ipsius habere notionem claram in quibusdam, sed valde incompletam, et hanc quidem non *a priori*, sed tantum ex experientia : unde differt ab ideis stricte dictis : 2° hanc notionem, licet inadæquatam, clariorem esse ea quam habemus de corporibus; 3° mentem non semper habere ideas distinctas; sed forte ab initio sensationes experiri. An illud sit essentiale definire non tentamus.

Quæri etiam posset utrum mens, cujus simplicitas fuit demonstrata, haberi valeat, ab iis qui cum Leibnitz sentiunt circa materiam, ut una ex monadibus quibus materia, juxta ipsos, coalescit. Respondendum negative

censemus; omnes enim proprietates, actiones et facultates animæ essentialem indicant distinctionem ab elementis simplicibus, quæ absque ulla intelligentia, activitate et spontaneitate videntur et sunt ex omnium confesso, imo et ex natura rei. Unde non tantum ut simplicem, sed et ut omnino immaterialem, etiam in hypothesi monadum, mentem humanam, cum omnibus philosophis, exceptis materialistis modo confutatis, habemus.

CAPUT TERTIUM.

DE UNIONE MENTIS HUMANÆ CUM CORPORE.

Ex duabus substantiis, una corporea et altera incorporea, individuum humanum conflari nunc constat.

Ut integer homo perfecte nosceretur, nunc de utraque substantia separatim tractandum foret, postea de mirabili illius conjunctione.

Ex partibus mira ordinatione dispositis coalescit corpus; sagacissimi anatomiæ excultores et physiologistæ quotidie nova supremæ sapientiæ arcana in eo reperiunt: at de illo sic disserere ad medicos pertinet. Utilissime tamen et jucunde philosophiæ alumni legent Nieuwentyt, *Existence de Dieu*, etc., 1re part.), Bossuet (*Traité de la connaissance de Dieu et de soi-même, du corps*, ch. 2, t. XXXIV), Fénelon, Pluche, etc., etc.

De anima jam disseruimus, et quædam adhuc postea dicemus. De sola igitur unione mentis cum corpore nunc tractandum est, et dicemus 1° de illius initio, 2° de natura ejus, et 3° de ejusdem consectariis.

ARTICULUS PRIMUS.

DE INITIO UNIONIS MENTIS CUM CORPORE.

Initium existentiæ corporis ab omnibus noscitur; initium vero animæ non ita apud omnes semper constitit. Variæ enim hac de re, in diversis temporibus, prodierunt philosophorum opiniones.

1° Academici docebant Deum in prima origine temporum cunctas simul creasse animas easque in sideribus collocasse, ut infinitas ipsius perfectiones inde facilius conspicerent. Illæ vero oculos in terram conjicientes, pulchritudines creatas dilexerunt; quod indigne ferens Creator, eas ad habitandum in corporibus humanis, sicut in carceribus, statim damnavit.

2° Censebant Pythagorici omnes animas ab initio rerum simul fuisse creatas et in totidem corpora sive hominum, sive brutorum, immissas, ex quibus deinceps egredientes, in alia corpora nobiliora aut viliora extemplo transeunt, sicque meliorem vel deteriorem obtinent conditionem, prout bene vel male in præcedenti corpore se gesserunt. Perpetuam hujusmodi animarum transmigrationem appellabant *metempsychosin* a verbis græcis μετὰ, particula quæ aliquam mutationem exprimit, ἐν, *in*, et ψυχὴ, *anima*: hinc brutorum occisionem et carnium esum omnino prohibebant.

Absurdam hanc metempsychosis doctrinam semper tenuerunt et etiam nunc tenent *Brachmani* in tota India, alii proprio sensu, alii ad sensum pantheistarum. Item, *Talapui*, in regno Siam, et *Bonzi*, in imperio Sinensi.

3° Plures antiqui philosophi opinati sunt mentes humanas quasdam esse portiones e divina substantia excerptas, vel ipsam Divinitatem per orbem universum diffusam, et varia corpora organis instructa animantem. Idem ferme sub hoc respectu habet Spinosa, aliique plures pantheistæ, quorum systemata superius explosa fuerunt.

4° Nonnulli arbitrati sunt philosophi animas ex animabus per quamdam emanationem, sicut corpora ex corporibus, propagari, et ita animas liberorum ex animabus parentum *per traducem*, ut aiebant, descendere. Huic opinioni aliqui doctores primitivæ Ecclesiæ suffragati sunt, ut peccati originalis transmissionem facilius explicarent. Inter eos numeratur S. Aug., qui in lib. 1 *de Anima et ejus origine* (t. X, col. 345), hanc vetat damnari opinionem. Eam tamen postea omnino rejecit.

5° Leibnitz aliam excogitavit hypothesim, cui subscripsit Wolf. Altissimum enim reproductionis corporis

organici mysterium sic explicare conatur : omnium futurorum corporum Deus simul creavit germina infinite parva, sed cunctis partibus organicis unicuique propriis instructa, et ea in singulis speciebus collocavit : ubi autem unum ex his germinibus, juxta leges a Creatore statutas, emittitur, tunc evolvitur, augescit et paulatim totum complementum acquirit ; hinc organica germina omnium corporum humanorum continebantur in Adamo. Quo posito, asserit Leibnitz Deum cunctas simul creasse animas, et eas germini corporis, cui postea præesse debeant, statim conjunxisse. Sic a prima mundi creatione manent quasi sopitæ, donec, formato corpore per germinis explicationem, usum facultatum suarum acquirunt.

6° Omnes alii philosophi et theologi unanimi ore tenent mentem humanam immediate a Deo creari quando novum corpus humanum formatur, licet de instanti quo illa creatio locum habeat inter se non conveniant.

Ultima hæc sententia sola admittenda est.

Certum est enim 1° mentem humanam non esse substantiæ divinæ portionem, quia divina substantia, utpote simplex et perfectissima, discerpi non potest.

Certum est 2° illam non esse modificationem animæ mundanæ ubique diffusæ, ut ex confutatione systematis Spinosæ et aliorum pantheistarum evidenter patet.

Certum est 3° illam ab animabus parentum per traducem non venire. Propagatio enim hujusmodi supponit multiplicitatem partium, quarum aliæ traducuntur, aliis remanentibus ; at demonstravimus mentem humanam nullas habere partes. Ergo, etc.

Certum est 4° transmigrationem animarum ad sensum Pythagoricorum pluriumque inter Indas sectarum defendi non posse, 1° quia nulla ratione innititur ; 2° quia natura hominis hæc opinio indigna est ; 3° quia nullus philosophus serio eam nunc propugnare audet ; 4° quia communi fidelium sensui adversatur ; 5° quia Ecclesia, Scriptura sacra et traditione innixa, docet animas, cum corpus formatur, creari, et, dissoluto corpore, redire ad

Deum, juxta verba Ecclesiastæ superius citata : *Et spiritus redeat ad Deum qui dedit illum.*

5° Cunctæ similiter rejiciendæ sunt opiniones quæ animas corporibus antiquiores faciunt. Singulares enim opiniones nullo fundamento innixæ, juxta rectas ratiocinandi regulas, statim rejiciendæ sunt : quod gratis asseritur, gratis negatur : atqui tales esse prædictas opiniones nemo diffiteri potest. Ergo, etc.

6° Inferendum est ergo mentem humanam immediate a Deo creari eo instanti quo unitur corpori, sive id fiat quadraginta dies circiter post conceptionem, ut communiter docuerunt veteres, quia tunc corpusculum cœpit habere figuram humanam ; sive ante hoc tempus, ut plurimis exemplis comprobatum videtur ; sive in ipsomet conceptionis momento, ut pluribus affirmare nunc placet.

Objicitur quod in ea sententia Deus ad nutum hominis quotidie novas crearet animas. Verum hæc objectio nulla est ; Deus enim cuncta opera sua volendo perficit : non difficilius est ipsi novas animas creare quam nova formare corpora, quam res creatas conservare : atqui Deus ad nutum hominis singulis diebus nova format corpora ; non tamen ideo subjicitur homini, sed ordini a se libere constituto. Ergo, etc.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE NATURA UNIONIS MENTIS CUM CORPORE.

Quantum evidens est corpus et animam secum uniri et unicum efficere individuum, tantum obscura et incomprehensibilis est natura hujus unionis, Certum est enim mentem sæpe pro nutu motus in corpore producere, et diversas sensationes, mediante corpore, experiri. Sed qua ratione anima, cum sit simplex, agat in corpus, et corpus in animam, explanare arduum est. Id tamen plerique philosophi tentare voluerunt, et quatuor præsertim excogitaverunt systemata, quorum primum dicitur, *influxus physici* ; secundum, *causarum occasionalium* ; tertium, *harmoniæ præstitutæ*, et quartum, *mediatoris plastici*.

1° Systema *influxus physici* in eo consistit quod mens, licet simplicissima, in corpus physice agat, et vicissim corpus in animam. Ita Euler.

2° Systema *causarum occasionalium* a Descartes, juxta plures, aliis contradicentibus, excogitatum, illustratum fuit præsertim a Malebranche, et a multis philosophis propugnatur. In eo situm est, quod nec corpus in animam, nec anima in corpus reipsa agat, sed solus Deus motus efficaciter producat in corpore occasione volitionum mentis, et sensationes in anima occasione motuum corporis; non quasi ex operatione imprævisa et ab homine dependente, sed ex legibus generalibus a se initio statutis.

3° Systema *harmoniæ præstitutæ* excudit Leibnitz. Corpus et anima, juxta hunc auctorem, duo sunt automata, quorum unum est spirituale et alterum materiale. Motus corporis et sensationes animæ per quasdam mechanicæ regulas unicuique proprias efficiuntur, et ita sapienter a Deo præordinatæ sunt ut sibi semper correspondeant: in hac utriusque substantiæ motuum et affectionum concordia tota earum sita est conjunctio.

4° Joannes Leclerc, origine Genevensis, præcipuo domicilio Batavus, in opere inscripto: *Bibliothèque choisie*, t. II, p. 114, supponit quoddam existere in nobis ens vivens, nec omnino spirituale, nec omnino materiale, sed medium inter utrumque tenens, cujus ministerio motus efficiuntur in corpore ad voluntatem mentis, et sensationes in mente occasione motuum corporis. Sic perpetua actio Dei non necessaria est, ut in opinione Cartesianorum. Ens istud vocat *mediatorem plasticum*. Hoc systema antea fortiter propugnaverat Cudworth, philosophus in Anglia natus anno 1617, in opere dicto: *Le véritable Système intellectuel de l'univers*, ed. anno 1668.

At 1° nulla ratione percipitur quomodo substantia omnino simplex physice agere possit in substantiam extensam, et vice versa. Euler igitur unionem mentis cum corpore minime explicat.

2° In systemate Leibnitz vita nostra perpetua foret illusio, et aliunde libertas humana tolli videretur.

3° Figmentum mediatoris plastici est gratuitum et absurdum.

4° In systemate causarum occasionalium tollitur omnino realitas commercii inter corpus et animam. Rejiciendum ergo videtur hoc systema.

Itaque concludendum est corpus in animam et animam in corpus agere, sed modo nobis ignoto, ac verum esse illud S. Aug. judicium: « Modus quo corporibus adhæ-« rent spiritus et animalia fiunt, omnino mirus est, nec « comprehendi ab homine potest, et hoc ipse homo est.» *De Civ. Dei*, l. 21, cap. 10, n. 1, t. VII, col. 631.

Quæsierunt insuper philosophi an mens humana in toto corpore, an in aliqua parte tantum, et in qua parte resideat. Variæ adhuc prodierunt opiniones secum pugnantes, quarum nulla velut probata haberi potest: id unum certum est, scilicet, animam toti regendo corpori præesse, et in cerebro velut in sensorio communi residere; sed in qua cerebri parte resideat, ignotum esse, nec etiam recte dici posse eam *residere*, quia talis locutio substantiæ omnino simplici proprie convenire non potest.

ARTICULUS TERTIUS.

DE CONSECTARIIS UNIONIS MENTIS CUM CORPORE.

Sufficienter jam diximus mentem in exercitio facultatum suarum a dispositionibus corporis multum pendere: hoc est generale consectarium ipsius unionis cum corpore. Sed multo magis pendet a corpore in iis quæ ad sensibilitatem spectant. Hic est locus dicendi de sensationibus, passionibus, habitibus, imaginatione, memoria, sommo, somniis ac deliriis circa quæ plures agitari solent curiosæ quæstiones. Nonnulla tantum paucis verbis delibaturi sumus, præcipuas difficultates indicantes, ut qui eas perscrutari voluerit, adire possit auctores, fusius de illis disserentes, inter quos eminentem tenent locum, Malebranche, *de la Recherche de la vérité*; Bossuet, *Traité de la connaissance de Dieu et de soi-même*;

Para-du-Phanjas, *Théorie des êtres insensibles ;* Bérard, *Doctrine des rapports du physique et du moral,* etc.

De sensationibus.

Sensationes considerari possunt vel in mente vel in corpore.

Prout *in mente* spectantur, nihil aliud sunt quam variæ in anima modificationes. Sunt omnino simplices et propsus indivisibiles : unde conclusimus mentem esse substantiam ab omni materiæ mole segregatam. Nihil ergo cum sensibilibus corporum qualitatibus commune habent, licet in præsenti rerum ordine cum illis sint conjunctæ. Hinc quos video colores non sunt in objectis, calor quem experior non est in igne, dolor quem sentio non est in manu nec in pede ubi est vulnus. Has tamen affectiones mentis ad externa referimus objecta, non quod arbitremur eas aut aliquid eis simile in talibus substantiis residere, sed quoniam aliqua existit corporearum partium dispositio, cujus præsentia sic afficimur. Ideo dicimus ignem calidum, glaciem frigidam, nivem albam, solem lucere, etc.

Sensationes autem, quoad corpus spectatæ, sunt quædam fibrarum et nervorum commotiones. Quinque sensibus a Creatore donati sumus, visu, auditu, olfactu, gustu et tactu ; duos habemus oculos ad videndum, duas aures ad audiendum, duas nares ad olfaciendum, palatum ad gustandum, et tactus per totum corpus exterius et interius diffunditur. Duplices itaque sunt visus, auditus et olfactus, et unicam sensationem tamen idem objectum excitat.

Ut unaquæque specialis sensatio in mente excitetur, sic commoveri debent partes organicæ corporis.

1° *Ad videndum* necesse est ut radii luminis ab omnibus objecti partibus reflectantur, ad pupillam oculi *convergentes* perveniant, triplices membranas et liquores inter eas contentos penetrent, pluries se invicem secantes, perfectam in retina exhibeant imaginem, nervum opticum tangant, et in cerebro commotionem excitent.

2° *Ad audiendum,* requiritur ut trepidatio aeris externam cartilaginosam auris partem percutiat, canalem introeat, tympanum concutiat, et nervum auditus commoveat.

3° Ut *olfactus* locum habeat, particulæ e corporibus detractæ fibras narium tangere et ope illarum nervos agitare debent.

4° Idem dicendum est de *gustu:* partes de cibis et potibus exeuntes fibras palati et nervos eis connexos agitant : unde si quis humor flexibilitatem naturalem fibrarum disturbet, gustus et olfactus statim pervertuntur.

5° Quoniam innumeræ ac tenuissimæ fibræ cum nervis conjunctæ per totum corpus expanduntur, et omnes nervi velut funiculi in eamdem cerebri partem, quæ dicitur *sensorium,* coeunt, quoties aliquod objectum corpus nostrum sufficienter tangit ut fibrarum nervorumque commotio ad sensorium perveniat, tunc sensationem *tactus* experimur. Ita dignoscimus utrum corpora nos circumstantia sint calida vel frigida, dura vel mollia, gravia vel levia, plana vel aspera, longa vel brevia, etc. Ad hunc sensum, nonnullæ reducuntur sensationes quæ externum non habent objectum, quales sunt fames et sitis, dolores stomachi et ventris febris et podagra, etc.; in his enim casibus humores, alimenta, etc., quasdam partes corporis internas nimis dilatant, vel comprimunt, vel distorquent, et ideo mens afficitur.

Hinc tactus multo latius extenditur quam singuli alii sensus. Imo alii sensus ad tactum quodam modo reducuntur, siquidem nulla sensatio nascitur in mente, nisi organa corporis lumine, aere, corpusculis materiæ, etc., tangantur. Ita nihilominus a se invicem distincti sunt, ut unusquisque proprios effectus suos habeat. Unde qui a nativitate cæci sunt et muti, colores et sonos nullo modo sibi repræsentare possunt ; olfactus, gustus aut tactus visum vel auditum supplere nequeunt.

Optima perfectaque harmonia dispositi sunt sensus ad fines propter quos nobis concessi fuerunt ; si enim longe acutiores essent, externis objectis in eodem statu rema-

nentibus, intolerabilia inde nascerentur mala: guttula aquæ; v. g., nobis appareret velut stagnum in quo magna multitudo piscium nataret, et cuncta alimenta horrorem in nobis excitarent; dulcis zephyri flatus aures nostras concuteret, et verba hominum ferre non possemus; suavissimi odores tanquam fumus nos suffocarent; dulciores cibi palatum dilacerarent; molliores plumæ sicut hirsuta ligna carnem nostram excruciarent, etc. Infinitam ergo et sapientissimam divini Auctoris nostri industriam nunquam satis demirari possumus.

At, si modum quo hæc omnia fiant curiosius perscrutari voluerimus, impenetrabilis obscuritas statim nos irretiet. Supremæ igitur majestatis omnipotentiam sapientiamque jugiter veneremur ac perpetua jubilatione celebremus.

De passionibus.

Passiones quædam sunt commotiones ad bonum reale aut apparens nos excitantes, et ab eo quod repræsentatur ut malum retrahentes. Aliæ dicuntur sprituales, et aliæ corporales. *Spirituales* illæ sunt quæ immediatam non habent connexionem cum dispositionibus corporis; tales sunt invidia, superbia, amor vel odium Dei, etc. Passiones corporales eæ dicuntur quæ immediatam connexionem habent cum dispositionibus corporis, ut sunt gula, ebriositas, impudicitia, pigritia, iracundia, etc. Varias utriusque generis passiones varie apud diversos homines existere constat: earum autem generationem assignare, naturam explicare, effectus prædicere, remedia indicare hic non aggrediemur, multo quippe longius protraheremur. Hac de re legi possunt Malebranche, l. 5; Para-du-Phanjas, nº 1259; Bérard, p. 545; Descuret, *Médecine des passions*, etc.

De habitibus.

Nomine *habitus* intelligitur facilitas aliquid operandi actibus frequenter repetitis comparata. Habitus, sicut passiones, duplicis sunt generis, scilicet, spirituales et corporei. *Spirituales* ii sunt qui facultatum animi exercitium spectant; et iterum sunt vel tantum intellectuales, ut facilitas percipiendi, recte judicandi, ratiocinandi, etc., vel morales, ut habitus quosdam eliciendi actus internos mores spectantes, quales sunt actus amoris vel timoris Dei: hi pertinent ad voluntatem. Habitus *corporei* per exercitium potentiarum corporis acquiruntur; tales sunt habitus cantandi, instrumenta musicæ pulsandi, saltandi, manducandi, bibendi, etc.

Facilius vel difficilius acquiruntur habitus, juxta animi, vel corporis, vel itriusque dispositiones, actuum repetitionem, exercitii ardorem, etc. Hi habitus, sive boni, sive mali, multo facilius contrahuntur in juvenili quam in senili ætate.

In quo præcise sita sit natura habituum, præsertim spiritualium, definire et explicare opus est arduum, quod tentare nolumus.

De imaginatione.

Imaginatio est illa mentis facultas qua objecta sensibilia sub imagine corporea nobis sine sensuum operatione repræsentamus; v. g., rotunditatem terræ, multiplicitatem siderum, immensitatem cœli. Qualitates igitur sensibiles corporum eodem modo per imaginationem ac per sensationem nobis exhibentur, cum ea tamen differentia, quod mentem communiter non tam vivide afficiant.

Perutilem, imo necessariam esse facultatem imaginandi certe negari non potest; hinc enim nascuntur gratiosæ sermonis figuræ, ac jucunda artis dicendi ornamenta, quibus veritas illustrata, unicuique amabilior redditur. Absentia possibiliaque objecta exhibet imaginatio, ea contra se sistit, convertit, retrahit, iterum admovet, et sic uberem materiam intellectui subministrat. Qui vero lentam frigidamque imaginationem habent, nihil excogitant, nihil adinveniunt, et fere nihil conficere possunt.

Plurima sunt tamen imaginationis pericula quæ sedulo præcaveri debent. In turpes errores sæpe nos conjicit, ut

diximus in Logica, libidines inflammat, sensus commovet, ad infamias excitat, atris imaginibus frequenter nos insequitur, mala augescit, ficta repræsentat ut vera, graves inducit morbos, etc. Hinc tristitia, mœror, tædium, animi dejectio, quædam deliria, furor, vindictæ, desperatio, suicidia, etc. Sedulo igitur cohibenda est imaginatio, præsertim in juventute, attentionem ad alia objecta licita convertendo.

Quædam vere mira de imaginatione referuntur. Sic mulier prægnans quæ attentius deforme conspicit objectum, aut vehementiori modo illud videre vel possidere cupit, aliquem cibum manducare desiderat, etc., commaculatum, deformem vel aliter vitiosum aliquando pariet fetum. Innumera facta tales imaginationis effectus attestari videntur, quamvis solidis rationibus demonstrari non possit quomodo hæc contingant.

Malebranche pluresque alii auctores frustra conati sunt explicare vim imaginandi, tum ex parte mentis, tum ex parte corporis; nos vero ne id quidem tentabimus.

De memoria.

Memoria illa est facultas qua præteritas imagines et perceptiones in mentem revocamus. Nisi mirabili hac præditi essemus facultate, nullam experientiam acquirere nullaque præterita scire possemus.

Nonnulla memoriæ phænomena ab omnibus observantur 1° facilius discunt, et quæ didicerunt tenacius retinent juvenes quam ætate provectiores; 2° quæ in perfectiori ordine disponuntur, multo expeditius in memoria velut collocantur et promptius revocantur; 3° apud quosdam homines memoria est tanquam liber in quo quidquid inscribitur, integre custoditur et ad nutum voluntatis ibi reperitur, apud alios vero, multa brevi delentur et mox frustra quærerentur; 4° nonnunquam imperfecte et quasi in confuso cognitiones olim acquisitas recordamur. Clare videmus aliquid nobis deesse; nomina, circumstantias quærimus; sinus memoriæ, velut angulos obscuri cubiculi, perlustramus : aliquando res

quæsita cunctis conatibus nostris se subtrahere videtur; et aliquando non postulata ante oculos mentis nostræ ultro se sistit; 5° si colatur et opere exerceatur memoria, præsertim in juvenili ætate, augetur ac perficitur, dum incuria et negligentia pigrescit, obduratur, et non raro fere penitus amittitur, etc.

Quæ autem sit causa efficiens horum aliorumque memoriæ phænomenum, quæ sit ipsius ratio constitutiva, quomodo tot cognitiones diversæ in eodem capite per ordinem contineri et ad voluntatis imperium revocari queant, incassum huc usque determinare ac explanare conati sunt philosophi.

Plerique supponunt imperceptibiles fibras cunctosque nervos tot perfectos esse tubos in quibus subtilissima ac velocissima existit materia quam vocant *fluidum animale* aut *spiritus animales*. Hæc materia per fibrarum nervorumque canales incredibili motu ab organis ad cerebrum currit, et mentem, quam ibi quasi collocatam esse arbitrantur, admonet; a cerebro ad organa, jubente voluntate, maxima celeritate descendit, musculos inflat, trahit, inflectit, et artuum motus determinat, easdem vias crebrius frequentans, quædam in medulla cerebri exarat vestigia, per quæ facilius deinde transiens, easdem ideas semper excitat. Sic passiones, habitus, memoriam ejusque phænomena prædicti philosophi explicant. Verum quid sit fluidum illud animale, quo fundamento illius existentia affirmetur, quæ proportio detur ipsum inter et voluntates nostras, non dicitur, non ostenditur. Nonne adhuc sapientius et ignorantiam nostram confiteri quam ad hypotheses tam obscuras tamque caducas confugere?

Certum est memoriam, imaginationem, ipsasque passiones non semper esse mere passivas : in eis namque sæpe mens agit : unde merito concludi potest illas ex corporibus sensus commoventibus non oriri, ac consequenter mentem non esse corpoream.

De sommo, somniis, deliriis, etc.

Evidens datur descrimen inter somni et vigiliæ statum; unum ab altero tuto secernimus : hoc autem pro consueta agendi ratione nostra certe sufficit. Mens perspicax et activa in vigilia, in somno quasi sopita esse videtur. Interdum variis afficitur imaginibus atque ideis plus minusve inordinatis, quæ, redeunte vigilia, statim evanescunt : hæc vocantur somnia (*rêves*).

Delirium, stupiditas, insania, furor, etc., ejusdem ferme sunt naturæ ac somnia; aliquam enim inordinationem graviorem vel leviorem inter mentis affectiones semper supponunt.

Hæc omnia per varios spirituum animalium concursus explicare volunt supra memorati philosophi, inter quos Para-du-Phanjas; nos vero impotentiam nostram libenter agnoscentes, omnino tacere satius judicamus.

SCHOLIUM.

Ex his quæ usque nunc de mente humana diximus, inferendum est hominem recte definiri *Animal rationale :* per vocem *animal* convenit omnibus animantibus, et per verbum *rationale* a cunctis aliis animalibus distinguitur.

D. de Bonald (*Recherches philosophiques*, ch. 5) definit hominem, uti jam diximus : *Une intelligence servie par des organes*. Hæc definitio falsa est : non exprimit enim hypostaticam mentis et corporis unionem, quæ sola hominem constituit. Est insuper contraria Concilio generali Viennensi reprobanti, velut erroneam ac veritati catholicæ inimicam, doctrinam temere asserentem aut in dubium vertentem, *quod substantia animæ rationalis vere ac perfecte humani corporis non sit forma.*

De systemate doctoris Gall.

Abs re forte non erit hic quædam dicere de famoso doctoris Gall systemate, quod nunc etiam plures admittunt.

Doctor Gall, e Germania oriundus, anno 1758 natus, varias regiones peragratus, Parisios venit, ibique diu permansit, et obiit anno 1828.

Advertens homines nasci cum propensionibus unicuique plus minusve specialibus, rationes earum in conformatione cerebri quæsiit et invenisse autumavit.

Tot in cerebro distinguebat organa quot sunt in mente facultates ac propensiones : interiora cerebri organa, quibus singulæ facultates ac propensiones correspondent, exterius innotescunt per cranii protuberationes, quarum evolutiones sensibiles gradum sive facultatum, sive inclinationum ipsis correspondentium manifestant. Hinc nata est scientia cui nomen *cranioscopiæ* impositum fuit.

Triginta tria distinxerat cerebri organa, quibus Spurzheim, ejus addictus discipulus, duo addidit.

Merito natatum fuit hunc doctorem, 1° organorum ordinem ac distinctionem gratuito sæpius statuisse; 2° aptitudines physicas et morales ac intellectuales non raro confudisse; 3° animam nimis materialem fecisse, illam fatalitati *organismi* subjiciendo, siquidem omnis actio voluntaria non est nisi quædam cerebralis excitatio.

Quanta ex hinc mala defluant consectaria nemo non videt.

Plures medici celebriores ac physiologistæ systema Gall ex ipsa scientia confutarunt. Walter, Sæmmering, Gordon, Barclay, Magendie, Foville, etc., propugnaverunt conformationem cranii formam cerebri non repræsentare; diversorum organorum functiones negaverunt, et innumera facta systema istud impugnantia congesserunt.

Doctor Gall accusationem *materialismi* repellere tentavit, et reipsa fatendum est doctrinam ejus non necessario *materialismum* importare, quamvis ea, prout ab ipso exhibita fuit, sæpius illum sapiat. Dici enim potest mentem spiritualem esse, et excitationibus organicis præsertim circa operationes intellectuales non infallibiliter moveri.

Inter eos qui systema doctoris Gall amplexi sunt, plures sic illud intelligunt, et scientiam *craniologiæ* habent tantum ut conjecturalem. Sed alii nihil in eo vident præter merum *materialismum* aut saltem *fatalismum* libertatis eversorem, quem profiteri non dubitant.

Quidam *cranioscopiam* abnegantes, admiserunt *cerebroscopiam*, id est, aperto capite post mortem, cerebrum inspicientes, de inclinationibus quibus obnoxius fuit defunctus judicant. Nec istud systema, ex supra dictis, probari potest.

CAPUT QUARTUM.

DE MENTIS HUMANÆ DESTINATIONE.

Ex demonstratis constat mentem a corpore prorsus esse distinctam, nulla partium aggregatione compositam, sed omnino simplicem, et idcirco dissolutione partium perire non posse, sicut corpus. Vel igitur destructioni corporis superest, vel in nihilum a Deo statim reducitur.

Tria inquirenda naturaliter nobis hic occurrunt, videlicet, 1° an mens humana, destructo corpore, necessario pereat, vel pro altera reservetur vita; 2° an altera futura sit vita beata vel misera, secundum uniuscujusque opera; 3° an futura sit æterna, adeo ut mens reipsa immortalis esse debeat. Duo posteria in tertia parte hujus operis convenientius examinabuntur, postquam boni et mali moralis existentiam astruxerimus. Primum itaque solum disquisitioni statim subjecturi sumus.

ARTICULUS UNICUS.

UTRUM MENS, DESTRUCTO CORPORE, NECESSARIO PEREAT, AN VERO PRO ALTERA RESERVETUR VITA.

Notandum 1° omnes homines morituros esse: *Statutum est hominibus semel mori* (Hebr. IX, 27), et experientia omnium temporum hanc sententiam confirmat.

Notandum est 2° hominem ut talem revera destruendum esse per mortem. Homo enim est totum ex corpore et anima mirabili unione junctis compositum: soluta hac utriusque substantiæ unione, jam non existit homo, sicut non existit domus quando sejunctæ et dispersæ sunt partes quibus constabat.

Notandum est 3° corpus dissolvi quidem per mortem, et in varias abire partes, igneas, aereas, aquosas et terrenas; sed nullam partem *annihilari*. Ita saltem generaliter philosophi, qui contendunt nullam materiæ atomum in nihilum reverti.

Notandum est 4° sufficere ut solidis rationibus demonstremus dissolutionem corporis *annihilationem* animæ non importare; tunc enim corruet præcipuum fundamentum argumentorum incredulitatis contra alterius vitæ existentiam quam revelatio et ratio aperte manifestant, ut infra ostendemus.

PROPOSITIO.

Dissolutio corporis annihilationem *animæ non importat.*

Prob. 1°. omnibus argumentis quibus demonstratur mentem esse substantiam a corpore distinctam. Si enim a corpore sit distincta, nulla est ratio cur cum illo necessario pereat, ut evidens est. Ideo qui volunt animam esse perituram, contendunt eam esse materialem, vel materiæ modificationem. Ergo, etc.

Prob. 2°. Mens deterioris esse non debet conditionis quam corpus: attamen si penitus destrueretur per mortem, deterioris esset conditionis quam corpus, siquidem corpus non annihilatur, sed tantum dividitur. Ergo, etc.

Prob. 3°. Mens non perit necessario cum corpore, si absque corpore percipi possit existens: atqui mens percipi potest existens absque corpore. Plurimæ enim sunt ejus facultates quæ nullam habent connexionem necessariam cum corpore; v. g., activitas, libertas, voluntas, facultates percipiendi, comparandi, judicandi, reflectendi, ratiocinandi, etc. Certum est enim corpus magis obesse quam prodesse exercitio hujusmodi facultatum: ergo mens concipi potest has exercens facultates, proindeque existens absque corpore. Ergo, etc.

Prob. 4°. Corpus per seipsum est iners et cujuslibet motus ac operationis incapax; animæ igitur datum non fuit ut illam regeret, sed anima regendo corpori præfixa fuit, et de facto illi imperat, illud ducit et reducit, ad hoc